

In Tegentijd

Nummer 4

Maart 2011

2-Maandelijks

Uitgave van het Brussels Brecht Eisler Koor

Lentenummer

Edito door Erica Bal

Lente ! Festina lente !

Als jullie dit nummer van Tegentijd lezen, is het weer lente. Niets is zo links, zo sOOOOcialistisch als de Lente. De strijdliederen die we wel eens zingen, staan vol verwijzingen naar een Nieuwe Tijd, een nieuwe lente waar weelderige en liefst rode bloemen langs ons pad groeien en vlaggen wapperen in de lentebries. Eén mei is in de iconografie van het socialisme dan ook de absolute hoogdag van het voorjaar. De Antwerpse zeemanszoon en volkszanger John Lundström zong het zo:

Den iêste mei

lêl laenk geleje 't was oep iên mei
we liepe same zij on zij
gij dróeg bloemme, ik dróeg ons kind
roei vlagge waaiden in de wind
we ware joenk, we ware blij
we vierden echt den iêste mei

(nu in het "schoon Vlaams" voor wie niet geboren is in het Havenkwartier: *Eén mei: heel lang geleden, 't was op één mei, we liepen samen zij aan zij, gij droeg bloemen, ik droeg ons kind. Rode vlaggen waaiden in de wind. We waren jong, we waren blij, We vierden echt de eerste mei.*)

Wij gaan wel ons steentje bijdragen tot een echt één-meifeest, vermits we op Erfgoeddag 2011 enkele van onze liederen over arbeid en arbeiders ten beste zullen geven in het Werm Woeter (Vossenstraat 25, 1000 Brussel).

Blijkbaar heb ik in de les Latijn goed opgepast, ook al zat ik niet op school met die andere schitterende latinist BDW. Maar terwijl ik het woord lente schrijf, schiet ook mij ineens een Latijns gezegde te binnen: festina lente, dat niets te maken heeft met de lente, maar gewoon betekent **haast je langzaam!**

Of we die raad gaan opvolgen, betwijfel ik. Want momenteel wordt opnieuw een delegatie Check Point Singers klaargestoomd voor een Palestinareis tijdens de Paasweek. De vorige delegatie Palestinareizigers wordt nog af en toe uitgenodigd om over haar ervaringen in de bezette gebieden te praten, filmpjes te vertonen en ook wat te zingen.

En Vive la Sociale!, ons project dat een drietal maanden uitstel krijgt, gonst van de vergaderingen van werk- en subwerkgroepen, researchteams, educatieve en/of artistieke teams, website designers, enz. Maar omdat we pas in het voorjaar van 2012 in première gaan, grijpen we wel een beetje naast het Hortajaar en het thema van de Erfgoeddag 2011 ("Armoe troef") die nu precies veel raakvlakken vertoont met ons programma over de arbeidersliederen. Ons bezoek aan de Gentse Vooruit heeft onze ogen geopend voor heel wat

onbekende facetten van de arbeidersstrijd en – volkscultuur. Het zette ons ertoe aan om verder te spitten in het verleden dat nog altijd niet is afgesloten, zeker niet op het vlak van de sociale ongelijkheid, het kapitalisme en de mensenrechten.

Koorproductie: Vive la sociale!

Vive La Sociale: Atomen met een tikker

Met “Vive la Sociale” brengen we een eerbetoon aan ettelijke generaties arbeiders die zich ook in moeilijke omstandigheden als groep organiseerden om te strijden voor hun rechten. Maar wat kan de betekenis van een “groep” vandaag nog zijn in een sterk geïndividualiseerde maatschappij? Raf Custers denkt in deze bijdrage na over de collectieve ervaring gisteren en vandaag.

In 'Novecento', het filmepos van Bernardo Bertolucci, zit onder andere deze fraaie scène: de hereboer is zopas grootvader geworden en deelt schuimwijn uit onder zijn knechten, één fles de man. De knechten zijn met velen. In lange rijen zijn ze met zeisen een veld aan het maaien. Maar wanneer de baas verschijnt, laten ze even hun tanden zien. In plaats van te drinken, planten de knechten hun zeisen in de aanslag en wetten demonstratief het mes. Ze trekken aan één zeel. Ze drinken pas wanneer de voorman het teken geeft dat er gedronken mag worden. Dan laat het werkvolk collectief de kurken knallen, op de gezondheid van de baas.

Novecento is romantisch drama, maar de film toont ook het leven op het land van honderd jaar geleden (het verhaal begint op de dag dat Giuseppe Verdi sterft, 27 januari 1901). De reconstructie is realistisch, dat is aan allerlei details te zien. Werken en leven, dat doen de landarbeiders in groep. 's Zondags krijgen ze vrij. Dan houden ze bals in de beemden en dansen ze polka's op de muziek van ocarina's. Maar het leven op het land verandert. Met de Grote Oorlog is het gedaan met de romantiek. De baas koopt een

dorsmachine. Er zijn nu handen op overschot. Hele gezinnen worden uit hun huizen gezet. Wanneer het werkvolk mort, stuurt de baas er de gendarmes te paard op af en daarna de zwarthemden van Mussolini.

Scène uit Novecento

Het is nu elk voor zich. In 'Novecento' breekt de sombere episode van het fascisme aan.

Mechanisatie en repressie trekken het werkvolk uiteen. De industrie drijft het werkvolk in fabrieken samen, waar het zich tegenover de baas keer op keer opnieuw aan elkaar klinkt. En keer op keer meer uit elkaar wordt gedreven. Tot elk mens, elke levende cel er letterlijk moederziel alleen lijkt voor te staan. Jean-Paul Sartre, heb ik van een vriend, heeft dat proces een naam gegeven. In een tekst over de Franse koloniale oorlog tegen Algerije, noemde Sartre het atomisation. Het is "de voortdurende ontbinding van eender welke nieuwe groep die zich probeert te vormen". Met de ITC lijkt de atomisatie ten top gedreven. Mensen zijn vervangen door robots. In de fabrieken in Vlaanderen is haast geen levende ziel meer te zien. Duurzame jobs zijn verkruid tot flexwerk volgens de grillen van de markt, na een urgente SMS van het uitzendbureau, op onmogelijke uren, in een business-park en: "eigen vervoer vereist". Probeer die afwezigheid van sociaal weefsel maar eens voor haar rechten te doen opstaan! Maar tegenover de "voortdurende ontbinding" staat wel de constante vorming van nieuwe groepen. De techniek van vandaag sleurt ons uit elkaar, maar brengt ons ook samen. Met de elektronische metronoom stak een paar jaar terug Playing for Change de kop op: filmpjes van boodschappelijke liedjes die telkens door een half dozijn muzikanten worden gespeeld en gezongen. De eerste clip was

een versie van Stand by Me. Goedgemutst, For Peace, doet mij onwillekeurig aan Up With People denken. Maar louter technisch gesproken wel een vondst, want ook al zitten die muzikanten ver van elkaar, en zien ze elkaar niet, ze spelen dankzij de tikker in hun hoofdtelefoon wel netjes in de maat en maken er één collectieve uitvoering van. Soort zoekt soort. Wij zoeken hoe dan ook soortgenoten op, voor de gezelligheid of, zoals nu in Tunesië of Egypte, omdat het moet. De ontbinders van onze groepen hebben er hun handen mee vol.

Dat was pas een feest !

Een van de uitgangspunten van ons koorproject Vive La Sociale! is het Brusselse Volkshuis (van architect Victor Horta), met inbegrip van de socialistische kopmannen waarvan de naam gebeiteld stond in de voorgevel van dat monument van de Belgische Art Nouveau. In een volgende bijdrage wordt nader ingegaan op het avant-gardistische karakter van art nouveau. Nu willen we het even hebben over de Cantate d'Inauguration (2 april 1899) die kon worden geïdentificeerd en gelezen dank zij de wonderen van computertechnologie.

Als we ons best doen, zingen we met vijftig mee in onze nieuwe productie "Vive la Sociale". Hoe anders was het op het Rode Paasfeest van 1899, toen het Brusselse Volkshuis plechtig werd geopend.

Kijk even naar het tweedaagse feestprogramma:

Zaterdag, 1 april 1899

- Begin van het feest met 21 kanonschoten

- 20.30 uur: fakkeltocht

Zondag 2 april 1899

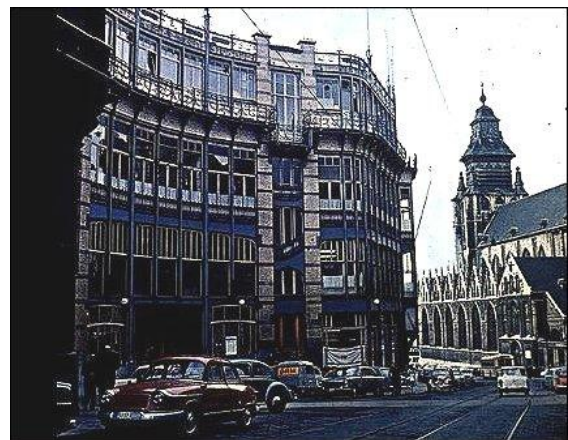
- 10.30 uur: vorming van de openingsstoet

- 12.00 uur, Grote Zavel: bij de aankomst van de stoet uitvoering van de Marseillaise en van het Inhuldigingslied

- 12.30 uur: massameeting in de feestzaal van het Nieuwe Volkshuis. Toespraken van Emile Vandervelde, Defuisseau, Eduard Anseele, Demblon en Jean Jaurès himself.

- 's avonds, volksbal

We vertelden al in een eerder nummer van onze nieuwsbrief dat de Internationale aanvankelijk werd gezongen op de wijs van de Marseillaise, tot onze Pierre De Geyter er een eigen melodie voor componeerde. Los daarvan was de Marseillaise, Frankrijks later volkslied, op zich een revolutionair lied.

Het Hortahuis

De Cantate d'Inauguration werd uitgevoerd door duizend zangers. Op de Grote Zavel natuurlijk, want de Kleine Zavel zou zoveel zanggeweld niet hebben kunnen vatten.

Chant d'Inauguration

Air : Chant du Départ E.N. Mehul

Paroles : Jacques Gueux

C'est le jour solennel,

C'est l'heure triomphante

Voici le fruit de notre effort !

Regardez aujourd'hui la grande œuvre qu'enfante

Le Peuple uni, le Peuple fort.

Là-bas, au grand jour, sans mystère,

Paraît notre fière Maison,

Enorme, elle surgit de terre

Et se profile à l'horizon.

L'âme joyeuse et l'esprit libre,

*Balançons nos drapeaux dans l'air,
Et partout, d'une voix qui vibre,
Lançons notre chant large et clair.*

*Accourez, citoyens des nations voisines,
Nous attendons, les bras ouverts ;
Traversez les vallons, gravissez les collines,
En agitant des rameaux verts.
La joie en nos yeux flambe et brille,
Fêtons ce grand jour entre tous
Et ne formons qu'une famille :
De cœur, amis, unissons-nous.*

*L'âme joyeuse et l'esprit libre,
Balançons nos drapeaux dans l'air,
Et partout, d'une voix qui vibre,
Lançons notre chant large et clair.*

Zoals gebruikelijk werd de gelegenheidstekst van volksdichter Jacques Gueux gezongen sur l'air du Chant du Départ, zoals op de partituur te lezen staat. Dit Chant du Départ was een lied van de Franse Revolutie dat de Fransen moest aanzetten ten strijde te trekken tegen het onrecht in de hele wereld. la République vous appelle! Wie dat lied in al zijn glorie eens wil beluisteren, gaat naar YouTube <http://www.youtube.com/watch?v=aB1jPwy8f3Y>: je hoort er Mireille Mathieu als een pasionara samen met het Koor van het Rode Leger. In mijn oren klinkt het toch wat fascistisch: de Staat, de nobele strijd voor het Vaderland, bloed en bodem.

Toen politici nog stijl hadden

Maar het Inhuldigingslied van 1899 is minder krijgshaftig: het spreekt van een Nieuwe Wereld, emotie in de harten, rode vlaggen die trots getorst worden, een lichtbaken voor alle naties.

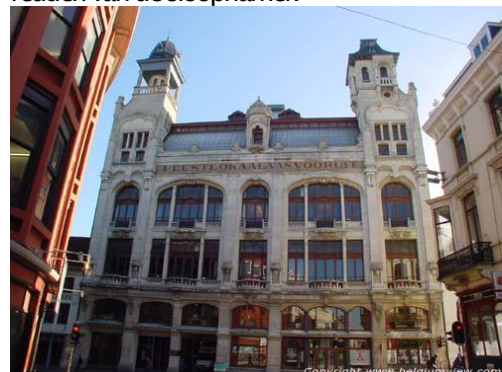
Jean Jaurès zei het zo mooi in zijn gelegenheidstoespraak: "Ici le rêve prend la solidité de la pierre, sans perdre la hauteur de l'esprit." (Hier wordt de droom stevig als steen zonder in te boeten aan geesteskracht.) En volkstribuun Emile Vandervelde profiteerde meteen van de gelegenheid om de katholieke kerk een veeg uit de pan te geven:

« Du haut de la terrasse, tous les monuments du bas de la ville semblent se presser à ses pieds : c'est Sainte-Gudule et ça et là une série de clochers.

O transfiguration des choses ! La cathédrale et ses succursales, c'est la religion qui vient à son tour payer son tribut de soumission au socialisme triomphant, la vieille foi qui s'incline devant la foi nouvelle... O Nouvelle Maison du Peuple... tu es l'impérissable symbole des destinées socialistes... » (Vanop het terras lijkt het wel alsof alle gebouwen uit de benedenstad zich scharen aan de voet (van het Volkshuis) : daar heb je Sint-Goedele met hier en daar een klokkentoren. Hoe het tij kan keren! De kathedraal en haar bijhuizen, dat is de religie die zich op haar beurt schatplichtig verklaart aan het triomferende socialisme. Het oude geloof buigt zich voor het nieuwe geloof... O Nieuw Volkshuis... je bent het onsterfelijk symbool van de toekomst van het socialisme... » (Jules Lekeu, journalist, in Le Peuple, 1/4/1899). Prachtig gezegd, toch.

"Vive la Sociale" in de Vooruit

Reislustig en nieuwsgierig als we zijn, trokken we op zondag 27 februari naar de Gentse Vooruit met een dubbel doel. Enerzijds iets leren over de geschiedenis van de Gentse socialistische cultuurtempel, anderzijds onze kennis over het arbeiderslied in onze contreien wat bijspijkeren. Onze gids, Rik Vandecaveyen, was ideaal geplaatst om op beide terreinen onze kennis bij te schaven. Niet alleen deed hij als geschiedkundige onderzoek naar het arbeiderslied, ook was hij een van de "krakers" die in 1982 het aftakelende Feestlokaal van Vooruit wist te redden van de sloophamer.

In deze Tegentijd besteden we dan ook uitgebreid aandacht aan het bezoek met twee bijdragen. Eentje over de geschiedenis van de Gentse Vooruit (door Ann Dejaeghere, trouwe fan van het koor en stadsgids te Gent) en eentje over het arbeiderslied.

De Vooruit: een stenen geschiedenis van de Gentse arbeidersbeweging

In Gent gingen de fabrieksarbeiders zich als eersten organiseren: op het einde van de jaren 1850 werden de eerste vakbonden van katoenspinners en wevers opgericht die ook de eerste ziekenfondsen uitbouwden. In 1873 werd de eerste coöperatieve organisatie De Vrije Bakkers opgericht. Deze had als belangrijkste doelstelling een goedkopere en beter georganiseerde broodbedeling voor de aangesloten leden te organiseren – aanvankelijk nog zonder ideologische stellingnames. Onder invloed van een 18-jarige notarisklerk, Edward Anseele, bouwde hij die coöperatieve uit tot de Samenwerkende Maatschappij Vooruit, een coöperatieve met uitgesproken socialistische ideeën.

Al vanaf 1905 liep Anseele, die nooit om een groots idee verlegen zat, met het plan rond een grootsche Volksschouwburg te bouwen .. Samen met het politieke en economische succes van de socialistische beweging, was ook het aantal culturele verenigingen sterk toegenomen. Die hadden echter niet de nodige ruimte om al hun geplande activiteiten te kunnen ontplooiën. En bovendien beschikte de beweging niet meer over een aangepaste ontmoetingsplaats en feestruimte voor de leden en verenigingen.

In 1910 kocht de samenwerkende Maatschappij Vooruit een terrein aan voor de bouw van een feestpaleis. In de beheerraad van Vooruit werd enkel gesproken in superlatieven. Het zou geen feestlokaal worden, maar een arbeiderspaleis. Dierkens, de architect die opnieuw de opdracht kreeg, kreeg per postkaart de aanmaning 'er nog ene statie bij op te trekken'. De sky was kennelijk the limit.

Het terrein had een zeer grote hellingsgraad. Dierkens werd door het grote niveauverschil geconfronteerd met een zwaar probleem. Hij vatte

het plan op om twee grote toneelzalen boven elkaar te bouwen in de helling – een niet zo voor de hand liggend karwei en ook niet zonder risico. Het plan voorzag ook nog in een indrukwekkende voorbouw op het niveau van de Sint Pietersnieuwstraat, met een café, een restaurant, een winkelruimte, een bibliotheek, en lokalen voor de repetities en vergaderingen van de culturele verenigingen. De voorbouw en de achterbouw werden gescheiden door een wintertuin.

De achtergevel van De Vooruit

Het werd al heel snel duidelijk dat de bouw van het feestlokaal een zware financiële inspanning zou vergen. De totale kostprijs werd geraamd op 2 miljoen frank. De Vooruit telde op dat moment zo'n 10 000 leden, wat betekende dat per lid ongeveer 200 frank in het feestlokaal moest geïnvesteerd worden. Ter vergelijking: een weekloon van een modale vlaswerker bedroeg in 1913 20 frank, dat van een geschoolde textielarbeider 40 frank. Een gigantische investering dus!

Waarom wilde men dit doen en bleek iedereen ook bereid een bijdrage te leveren? Men was ervan overtuigd dat die beweging niet alleen de economische en politieke emancipatie van het proletariaat moest nastreven, maar ook de morele en culturele. Het doorgeven van kennis en cultuur stond daarom centraal in het toenmalige partijprogramma. Slogans als 'Kunst Veredelt' (in theaterzaal) droegen deze visie naar buiten.

Waar de arbeiders inderdaad vroeger geen materiële

welstand kenden, hadden ze wel een eigen volkscultuur. Eigenlijk was het de socialistische beweging erom te doen die volkscultuur om te buigen tot meer verheven vormen.

De socialistische architectuur moest eigenlijk in ditzelfde kader worden bekeken. Hoewel er heel veel gebouwd is door de socialistische beweging, heeft die architecturale activiteit op geen enkel moment geleid tot een specifieke 'rode' stijl die getuigenis aflegde van zijn tijd of van de sociale strijd waaruit hij gegroeid was. Socialistische architectuur was er blijkbaar vooral om te tonen dat socialisten geen barbaren waren en een eigen plaats wilden veroveren in de burgerlijke maatschappij.

De concertzaal

Het was de bedoeling dat het Feestlokaal tijdig af zou zijn voor de opening van de Wereldtentoonstelling. De coöperatie Vooruit beschikte daar namelijk over een groot paviljoen om haar werking te propageren. Een afgewerkt Feestlokaal zou in deze context een belangrijk uithangbord kunnen zijn. Maar allerlei omstandigheden, zoals een aanslepende algemene werkstaking ter ondersteuning van de eis voor algemeen stemrecht, zorgden ervoor dat het feestlokaal niet tijdig afgeraakte. De socialisten moesten zich in hun paviljoen daardoor beperken tot het tonen van een maquette.

In augustus 1914 was het complex uiteindelijk volledig afgewerkt. Er werden grote feestelijkheden gepland voor de officiële opening op zaterdag 15 augustus. Echter, op de dag waarop het feestcomité zijn grote plannen bekendmaakte, werd de

Oostenrijks–Hongaarse kroonprins vermoord, de directe aanleiding voor WO I. Begin augustus trokken Duitse troepen al België binnen en op 12 oktober werd Gent bezet door het Duitse leger. Pas in januari 1915 gingen de eerste activiteiten door in de theaterzaal van het feestlokaal, maar zonder feestelijkheden. In 1917 werd het feestpaleis opgevorderd door Duitse soldaten en er deden hardnekkige geruchten de ronde dat de socialistische cultuurtempel niet alleen als bordeel werd gebruikt maar dat er bovendien ook varkens werden gekweekt in de kelders.

De eerste twintig jaar van zijn bestaan diende het feestlokaal als ontmoetingsplaats en facilitaire ruimte voor de talrijke activiteiten van de socio-culturele organisaties. Midden de jaren '30 kwam er een eerste kink in de kabel: door de algemene economische crisis konden ook de socialistische coöperaties nauwelijks het hoofd boven water houden. Ook de werking werd iets minder intensief. De jaren '30 kende namelijk de snelle opgang van de cinema. Dit leidde ertoe dat film een belangrijker rol gingen spelen in de exploitatie, ten nadele van de traditionelere socio-culturele uitingsvormen.

Tijdens WO II betrokken de Duitse bezetters voor een tweede maal het gebouw. Na de bevrijding namen Canadese en Amerikaanse legerstroepen er hun intrek die er genoten van de nodige ontspanning – waardoor regelmatig al 's een dronken soldaat uit de Schelde moest worden gevist. Dit alles leidde ertoe dat het gebouw zo goed als in puin werd achtergelaten in 1945.

In de moeilijke na-oorlogse jaren beschikten de socialisten niet over de nodige middelen om het gebouw grondig op te knappen. Bovendien kwam de oude socialistische kultuuropvatting ook steeds meer in het gedrang. De publieke belangstelling daalde aanzienlijk. Vrije tijd werd anders ingevuld, televisie deed haar intrede, commerciële evenementen staken de kop op en de socialistische volkshuizen zagen hun cliënteel zienderogen slinken.

In de jaren '50 werd een laatste poging ondernomen om het tij voor de Vooruit te doen keren. De winkelmagazijnen van Ons Huis werden naar hier overgebracht en de voorbouw werd verbouwd om het geheel een ietwat modernere look mee te geven. Nog geen tien jaar later zag men in dat daarmee ontzettend veel schade was aangericht aan het oorspronkelijke ontwerp van Dierkens. Op 15 jaar tijd verviel het gebouw dan bijna tot een ruïne en verschillende ruimtes moesten uit veiligheidsoverwegingen worden gesloten. Eind jaren '70 was de toestand zo dramatisch dat plannen werden gemaakt om het geheel te verkopen of af te breken en plaats te maken voor een parkeergarage.

Gelukkig waren een aantal mensen overtuigd van de intrinsieke waarde van het gebouw. In 1982 kreeg de Coöperatieve vereniging Vooruit het voorstel van een groep jongeren, die een plan voorlegden om het gebouw tot een nieuwe cultuurtempel om te vormen. De nieuwe vzw Vooruit zou instaan voor de volledige exploitatie en het onderhoud. Vandaag is de Vooruit een internationaal erkend kunstencentrum dat dankzij haar gevarieerd cultureel aanbod (ongeveer 1500 activiteiten per jaar) jaarlijks zo'n 300.000 bezoekers lokt.

Het arbeiderslied

Het sociale protestlied vindt zijn oorsprong bij rondtrekkende volkszangers. Vaak betreft het mensen (meestal mannen) die door de economische crisis hun baan zijn verloren en muziek als enige bron van inkomsten hebben. Door al rondtrekkend hun liedjesteksten te verkopen, proberen ze te

overleven in een moeilijk economisch klimaat. In hun liederen klagen ze de heersende wantoestanden aan. Met hun rebelse en soms scabreuze teksten vormen ze bij uitstek een doelwit voor de censuur.

De socialistische beweging begrijpt al snel de enorme waarde van het lied. Anseele noemt muziek "het sterkste cement dat de arbeidersmassa binden kan, een collectieve ziel, die hiervoor gevormd wordt". Ook tegenstanders zien in dat het lied als propagandamiddel een te duchten wapen is. De leider van de christelijke arbeidersbeweging, G. Eyllenbosch, omschrijft de socialistische liederen als "het sterkste wapen van de socialisten tijdens hun meetings en betogingen". Het lied wordt dus van onschatbaar belang in de politieke strijd. Het is de manier om het socialistische politieke project bekend te maken bij de grote (en deels ongeletterde) massa.

Al snel gaat de socialistische beweging over tot de aanstelling van een officiële toondichter (Jef Van der Meulen) en tekstschrijver (Aimé Bogaerts). Naast de spontane, uit het volk voortgekomen liedcultuur, ontstaat er daardoor een meer gereguleerde, officiële socialistische liedcultuur. Dat deze twee genres niet zo gemakkelijk te verzoenen zijn en in zekere mate met elkaar in concurrentie staan, blijkt al gauw. Zo engageert Anseele de bekendste Gentse volkszanger, Karel Waerie, om liedjes te schrijven voor de socialistische beweging. Deze samenwerking is echter een kort leven beschoren. Waarschijnlijk kon de vrijgevochten Waerie zich moeilijk schikken naar de opgelegde muzikale en inhoudelijke normen.

De officialisering van het sociale protestlied heeft ook meer diepgaande gevolgen. Zo worden op betogingen nog enkel de officiële liederen van de beweging getolereerd. De stijl van de officiële liederen begint sterk te verschillen van de volkse liederen. De schrijvers van de meer volkse protestliederen maken gebruik van vlot toegankelijke en gemakkelijk aan te leren teksten en melodieën. De officiële componisten beginnen zich daarentegen toe te leggen op moeilijker muziekstukken, die enkel uitgevoerd kunnen worden na ettelijke repetities. De officiële liederen beginnen meer en meer te lijken op het

kunstlied.

De bedenkers van de sociale protestliederen hebben het vaak niet onder de markt. Als de "patron" te weten komt dat ze buiten de fabriek "socialistische" activiteiten ontplooiën, staat hun vaak ontslag te wachten. Zo ook Pierre De Geyter. In een poging om zijn baan veilig te stellen, ondertekent Pierre De Geyter zijn composities enkel met zijn achternaam. Dat blijkt geen wijze beslissing. Pierre's broer, Adolphe, wil graag een graantje meepikken van een eventueel succes. Eenmaal de Internationale het strijdlied van de socialistische beweging wordt en heel wat auteursrechten kan opbrengen, laat Adolphe, op aangeven van de Rijselse burgemeester, de rechten onder zijn naam registreren. Pierre, die ondertussen zijn baan is verloren en naar Parijs is verhuisd, kan dus niet genieten van succes van zijn internationale hit en leeft in erbarmelijke omstandigheden. Erkenning krijgt hij wel van de Russische revolutionairen, die hem na de Russische Revolutie een staatspensioen toekennen.

Meer informatie over de geschiedenis van het proletarische lied vind je onder meer in het artikel "Het proletariërslied: een sociaal-culturele verschijningsvorm van de socialistische arbeidersbeweging" van de hand van onze gids Rik Vandecaveye (kan on-line gelezen worden op <http://tinyurl.com/6ycpqfn>)

Koorproductie: Den groten oorlog

De Bestanden en Wak Maar Proper

Oorlog is van alle tijden. Maar bij elk gewapend conflict zijn er ook mensen die zich niet laten meeslepen door oorlogszuchtige retoriek. Zij zullen de hoofdrol spelen in onze volgende productie. Kris zorgt er alvast voor dat we met voldoende achtergrond kennis de ziel uit ons lijf kunnen zingen.

Ter herdenking van het historische verzet van gewone soldaten tegen het oorlogsgeweld werden De Bestanden in het leven geroepen. Zowel in Vlaanderen als in Polen weigerden soldaten op een bepaald moment tijdens WO-I de 'vijand' nog langer te beschieten. In Polen gebeurde dit rond Pasen 1916, in Vlaanderen rond Kerstmis 1914. Er werd voor de naam De Bestanden gekozen, omdat er dus in de feiten kort sprake was van een wapenstilstand.

Heel snel beslisten diverse partners om voor de eerste maal op 10-11-12 december 2010 samen een driedaags internationaal festival te organiseren onder de naam De Bestanden. Opzet is om dit in aanloop naar de honderdjarige herdenking van '14-'18 geografisch en naar vorm te verruimen en inhoudelijk te verdiepen. Opvallende partners in het project zijn "de zingende burgemeesters en schepenen uit 3 betrokken westhoekgemeentes en het wereldkoor Wak Maar Proper".

Het uitgangspunt van De Bestanden is een zo ruim mogelijk publiek op een laagdrempelige en sobere manier te mobiliseren rond en/of te confronteren mét het gedachtegoed van die Kerstbestanden van weleer. Dat gebeurt aan de hand van optredens van (internationale) groepen en koren, die worden afgewisseld met een kwaliteitsvolle lokale of regionale inbreng. Start is de historische context, maar er wordt ook een brug naar het heden geslagen. Langs deze weg willen De Bestanden de zinloosheid van elke oorlog en het belang van vrede actualiseren.

Inhoudelijke rode draad zijn dus de kerstbestanden 1914-1918 waarbij de soldaten plots geen zin meer hadden om naar 'vijandige' soldaten te schieten. M.a.w. er was een spontaan, kortstondig wapenbestand waarbij de soldaten feitelijk even deserteur werden. De soldaten van beide kampen voelden aan dat ze in hetzelfde zinkende schip vol

zinloos geweld zaten. Plots werd er getoast en werden kerstliederen gezongen. Een voetbal werd bovengehaald, de Duitse ploeg (met Duitse scheidsrechter :-)) won, en er werd vooral (even) niet op elkaar geschoten.

Ook in het huidige Polen vonden er tijdens de Eerste Wereldoorlog vredesbestanden plaats (Paasbestanden 1916). Dat net nu in de Westhoek in samenwerking met de provincie West-Vlaanderen een partnerschap met de Lubelskie regio in Polen uitgebouwd werd, geeft de internationale organisatie van deze Bestanden extra kleur en opent perspectieven voor de toekomst om de spontane bestanden aan het west- en het oostfront naar plaats, vorm en inhoud verder te benutten.

In eerste instantie zien de partners de werking van De Bestanden nu als een opstap via projecten in 2011–2013 met :

- geografisch ruimere inbreng uit de Westhoek (vb. roterend systeem) en internationaal ;
- met duiding van die vredesbestanden (vb. Paasbestanden aan het oostfront) ;
- ruimer naar vorm : artistiek, sportief, onderzoek
- inhoudelijker verdiept (vb. actualisatie naar vredeseducatie)

Het uiteindelijk doel is tot een nieuw thematisch

festival te komen in 2014–2018.

Zingende burgemeesters en schepenen. Hebben hun deelname nu al bevestigd : burgemeester Joris Hindryckx uit Houthulst met het integrale schepencollege, burgemeester Lies Laridon uit Diksmuide, burgemeester Lode Morlion uit Løreninge, burgemeester van Meseu Sandy Evrard, burgemeester Dirk Cardoen Zonnebeke, OCMW-voorzitter Diksmuide Robert Bailleul, Saskia Vanhove, schepenen van de gemeente Kortemark, schepenen Jan Loones uit Koksijde, Johan De Cuman, schepenen van de gemeente Kortemark, schepenen Luc Blondeel uit Zonnebeke, en schepenen Luc Snaet uit Heuvelland. Burgemeester Luc Dehaene uit Ieper komt luisteren, maar zingt liever niet mee . . . Deze mensen zingen twee liederen onder de deskundige leiding van Ludo Lapauw, dirigent van het wereldkoor Wak Maar Proper.

Koorgeritsel

Berliner Ensemble. Hanns-Eisler-Revue : Lieder, Balladen und Chöre

Tegentijd wil graag uw venster op de Brecht-Eisler-wereld zijn. Dus stuurden we redacteur Kris Vanhoeck naar Berlijn om eens te kijken hoe ze bij het Berliner Ensemble een Eisler-revue in elkaar knutselen. Een exclusief verslag voor Tegentijd!

Het Berliner Ensemble, ah ... het huis waar Hanns Eisler na de oorlog met Brecht werkte, bracht speciaal voor ons (dat gevoel hadden we toch) een Hanns Eislerrevue. Tweeëntwintig zangers/toneelspelers en twaalf muzikanten brengen 36 Eislerliederen, soms eenstemmig, soms meerstemmig, soms in koorzetting. Het podium is leeg. Achteraan hangt een doek waarop een foto, een tekening of een korte tekst geprojecteerd wordt. De zangers rijgen de liederen aan elkaar met simpele choreografieën. Alle aandacht gaat naar de figuur van Hanns Eisler en zijn composities. Er is een Eislerdubbeltanger die af en toe anekdotes vertelt, en twee keer verschijnt zelfs een buiksprekende pop die Eisler "echt" aan het woord laat.

eses Ticket ist nur als DIN A4-Ausdruck gültig. Bitte weisen Sie sich bei der Einlasskontrolle unaufgefordert aus.

We hoorden “onze” liederen : Lied van de Handelaar, O Falladah, Ändere die Welt (griezelig hoog), Das “Vielleicht”-Lied, Bankenlied (met een indrukwekkende koorformatie), Resolution (“overwegend dat de ... “, met POWER), Finstere Zeiten, Die belebende Wirkung des Geldes en Opus 13 (geen kerkklokken, geen bossen, geen mooie meisjes!) Maar er waren ook andere bekende liederen : Stempellied (eenstemmig mannenkoor, brrr ...), Die Ballade vom Wasserrad, DieWiegenlieder, Über den Selbstmord, en (voor ons) onbekende liederen : Spartakus 1919, Seifenlied (een pak slaag van Tucholsky voor de sociaaldemocraten), enzovoort enzovoort ...

*Anmut sparet nicht noch Mühe
(Gratie spaar niet en ook geen moeite
Leidenschaft nicht noch Verstand
Passie niet en ook geen verstand,
Daß ein gutes Deutschland blühe
Dat een goed Duitsland moge bloeien
Wie ein andres gutes Land.
Zoals elk ander goed land.)*

Met excuses voor de krakkemikkige vertaling. ‘t is maar om een ideetje te geven van de kans die Duitsland liet liggen om deze Kinderhymne op een wondermooie melodie van Eisler tot Nationaal Volkslied te kiezen. Met dit lied werd de finale ingezet. Daarna kwam nog het Solidariteitslied (met

korte eindnoten!) en tot slot een “nieuw volkslied” van de DDR-hofdichter Johannes Becher Die alten Weisen

*Es sind die alten Lieder,
(Het zijn de oude liederen,
die singen neu aus mir,
ze zingen opnieuw uit mij,
und wie vorzeiten wieder
en zoals vroeger weer
am Abend singen wir.
des avonds zingen wij.*

*Es ist in uns ein Raunen
Er is in ons een ruisen
und wird zum großen Chor,
dat aanzwelt tot een groot koor,
und zu den Sternen staunen,
en verbaasd kijken we naar de sterren,
staunen wir empor!
kijken we omhoog !)*

Na het bezoek van stempedagoge Inez

Het worden harde tijden voor koorzangers. Moeten ze nu niet al zingend gaan hangen aan een denkbeeldige wasdraad om hun hele lichaam optimaal te rekken en zodoende de resonantie ervan te vergroten? Wat de oefening bijzonder moeilijk maakt, is dat niet alleen de waslijn fictief is, maar dat er niet eens wasknijpers worden meegeleverd om meer grip te krijgen.

Laat je niet ontmoedigen, volg Inez’ raad die aan de yoga is ontleend: trek een rare snuit, steek je tong uit en houd daarbij je open handen op schouderhoogte: je krijgt er gegarandeerd de slappe lachwas van. Ontspannend!

Ruimte en tijd

In 1908 begon Duitse wiskundige Hermann Minkowski een artikel over de relativiteitstheorie met de volgende gevleugelde woorden: “Ruimte en tijd zijn gedoemd om als onafhankelijke begrippen te verdwijnen”. En kijk, ons koor is er in geslaagd om de relativiteit van ruimte en tijd in de praktijk aan te tonen. De route van het St. Pietersstation naar de

Vooruit werd door een deel van het koor in slechts 25 minuutjes afgelegd (waardoor deze koorleden slechts een halfuurtje te laat op de afspraak waren). Een ander deel van het koor koos er echter voor om een alternatieve route te kiezen en deed er ruim vijftig minuten over deed. Ruimte en tijd zijn dus inderdaad afhankelijk van de waarnemer!

Koorleden schrijven

"Tegentijd" heeft een van onze meer recente koorleden bereid gevonden iets over zichzelf te vertellen. Maniseng Peng (sopraan, Franstalig) gaf de voorkeur aan een interview en Rose heeft de volgende vragen op haar afgevuurd. Het resultaat is zonder meer boeiend te noemen.

Est-ce qu'on peut savoir comment tu es arrivée en Belgique (études, travail, amitiés....) et quel est ton pays d'origine?

Je viens des communautés chinoises du Laos et je suis arrivée en Belgique à l'âge de 5 ans avec mes parents, mon frère et ma sœur. Mon arrière grand-père a émigré au Laos, il était originaire du Sud de la Chine. Mes parents ont fait de même et c'est ainsi que j'ai grandi en Belgique.

As-tu pratiqué la musique/le chant depuis ton jeune âge? Quelle est la musique que tu préfères?

J'aime les belles musiques qui ont un sens, une profondeur, quelle que soit la partie du monde. Je n'ai pas de « pratique musicale » à proprement parler.

Nous avons entendu parler d'une longue randonnée à vélo en Palestine. Tu peux nous raconter un peu là-dessus?

En mai 2009, les Peace Cycle anglais ont roulé symboliquement de La Haye–Anvers–Bruxelles avec une pétition forte de 17 000 signatures au Parlement européen afin de revendiquer le non rehaussement des relations Israël–EU – spécialement après les bombardements de Gaza. Le projet d'aller en Palestine afin de mieux comprendre la réalité sur le terrain était présente depuis longtemps en mon for

intérieur et l'idée de le combiner avec mon mode de transport quotidien me semblait à ce moment-là une bonne approche. C'est difficile de résumer en quelques lignes deux semaines de moments très intenses.

Les plus beaux souvenirs sont les sourires, encouragements le long des routes à l'accueil des familles palestiniennes lors des étapes (Al-Faraa Refugee camp par exemple), les discussions avec les étudiants des différentes universités (Nabul, Bethlehem) et visites à différentes associations palestiniennes (à Madaba, camp de réfugiés en Jordanie, Arab Association for Human rights www.arabhra.org à Nazareth, Baladna – association de jeunes arabes à Haifa, Freedom Theatre à Jenine, Bilin ave Iyad Burnat, Ramallah et les jeunes de l'école du Cirque palestinien, ICAHD qui milite contre les démolitions des maisons à Jérusalem, Hébron et ses filets d'ordures et snipers israéliens au sommet des maisons qui vous visent, histoire de vous faire comprendre qui est l'occupant, etc.). En parallèle, on ne peut que constater l'horreur d'une situation d'occupation : des jeunes « adolescents » soldats israéliens jouant aux caïds aux postes frontières armés jusqu'aux dents, des routes palestiniennes dans un piètre état, des routes israéliennes dernier cri où ne circulent que les israéliens, des colonies juives implantées dans les terres palestiniennes mais dont on ne peut s'approcher, ce Mur de la honte, le déracinement des Oliviers sous couvert de « sécurité », une gestion de l'exploitation des terres et de l'eau qui ferait hurler plus d'un écologiste et tant d'autres absurdités d'une machine de guerre qui ne profitent ni aux Israéliens, ni aux Palestiniens. On est bien en droit de se demander à qui profite une situation pareille ?

As-tu déjà chanté dans une autre chorale en Belgique et comment as-tu connu notre chorale Brecht–Eisler?

C'est la première fois que je rejoins une chorale. C'est Annie Segers, une amie cycliste qui m'a parlé de vous. Le fait que vous ayez été en Palestine via le chant m'a donné envie de vous connaître et c'est comme ça que j'ai débarqué à une de vos répétitions l'année passée.

On y pratique surtout la langue néerlandaise, n'est-ce pas trop problématique pour toi?

Non pour moi le plus important c'est le contenu, quelle que soit la langue dans laquelle il se formule. Ca m'oblige à tendre l'oreille et à m'adapter. Malgré les difficultés, c'est aussi une découverte culturelle qui vaut la peine.

Qu'est-ce que tu penses de notre répertoire. As-tu des préférences?

Je le trouve génial le répertoire. Tous les chants ont beaucoup d'histoires et de sens. Les chants en espagnol, français et anglais sont plus faciles que les chants allemands et yiddish mais j'essaie de faire de mon mieux.

Ik (Rose) dacht voor één keer eens onszelf als actie- en strijdkoor in het zonnetje te zetten, met dit uit 1916 daterende gedicht dat G. Nieuwenburg schreef ter gelegenheid van een zangfeest in Bussum (NL). Eén woord slechts hoefde ik te veranderen om deze ode aan het strijdkoor toepasselijk te maken op ons geliefde BBEK :

Rooie zangers

Weest gegroet in Brussels dreven,
Vrije zangers van het volk.
Brenge bezieling in ons leven,
Weest van ons gevoel de tolk.
Laat uw lied van blij verlangen
Jub'lend schallen ver in 't rond,
Zingt uw strijd- en zegezangen.
Heil U! fieren zangersbond.

mandoline-orkest van de Arbeiders Jeugd Centrale op 1 mei 1928

Heil U! zangers van den arbeid,
Welkom op ons broederfeest,
Weest gegroet, die voor de vrijheid
Zingen, één van hart en geest.
Laat het in uw zielen dringen,
Laat het gaan van mond tot mond:
Zingend strijden, strijdend zingen,
Zij de leuz' van onzen bond.

Schaart U om de vaan van d'arbeid,
Fier, in 't lichtend morgenrood.
Wekt bezieling, geestdrift, blijheid,
Blijft het trouw tot in den dood.
Geeselt met uw felle zangen
Al wie d'arbeid lijden doet,
Blijft de tolk van ons verlangen.
Rooie zangers, weest gegroet.

Deze Tegentijd kwam tot stand met de medewerking van de redactie:
Karim, Walter, Erica, Kris, Katlijn, Rose, Jos, Raf